

REKABET İHLALİNDEN KAYNAKLANAN CEZA SORUMLULUĞUNDAN KURTULMAK

PİŞMANLIK

Mehmet Gerçek
R.K. II. DUD Daire Başkan Yardımcısı

Kartelin tespiti halinde her bir oyuncu için uygulanacak ceza, bu oyuncunun bir önceki yıl toplam satışının yüzde onuna karşılık gelebilir.

Anayasa'nın 167. maddesi uyarınca mal ve hizmet piyasalarının sağlıklı ve düzenli işlemelerini sağlayıcı ve geliştirici tedbirlerin alınması, piyasalarda fiili veya anlaşma sonucu doğacak tekelleşmelerin ve kartelleşmelerin önlenmesi devletin sorumluluğundadır. Bu anayasal direktif doğrultusunda hazırlanan 4054 sayılı Rekabetin Korunması Hakkında Kanun (4054 sayılı Kanun) ile Türkiye Cumhuriyeti sınırları çerçevesinde herhangi bir piyasada faaliyet gösteren oyuncuların karar ve eylemleri denetlenmektedir.

Rakipler arasında gerçekleşen; fiyat tespiti, arz miktarının kısıtlanması, satış gerçekleştirilecek bölgelerin ve müşterilerin paylaşımı gibi anlaşma ve uyumlu eylemler, rekabet mevzuatı çerçevesinde kartel olarak tanımlanmaktadır. Rakiplerin doğrudan veya dolaylı olarak mal veya hizmetlerinin fiyatlarını birlikte belirlemeleri, kendi karlarını artırma amacı taşırken, bu anlaşmanın maliyetine nihai olarak tüketiciler katlanmaktadır. Bir diğer deyişle karteller piyasa mekanizmasının sağlıklı işleyişine zarar vererek, fiyatların suni olarak rekabetçi denge fiyatının üzerinde oluşmasına neden olur. Tüketiciler ise söz konusu

kartelin ticaretin hangi seviyesinde gerçekleştiğine bağlı olarak doğrudan veya dolaylı olarak yüksek fiyat düzeyiyle karşı karşıya kalır.

Sağlıklı işleyen serbest piyasa mekanizması içerisinde işletmeler mal veya hizmetlerinin satışından elde edecekleri gelir seviyesini artırmak için, ürünlerini müşterilerine daha ucuza ve daha yüksek kalitede sunmak için bir baskı hissetmektedir. Serbest piyasa mekanizmasının doğasından kaynaklanan bu baskı, oyuncuların sürekli verimlilik ve yenilik arayışı içinde olmasını beraberinde getirir. Kartelin varlığı halinde ise rakipler, üzerlerindeki rekabetçi baskıdan kurtulurken; tüketiciler daha pahalı ve düşük kaliteli ürünlere mahkûm olacaktır. Bu durum bir taraftan enflasyona neden olurken diğer taraftan gelir dağılımını bozmaktadır. Söz konusu zararlı

etkiler nedeniyle kartellerin en ağır şekilde cezalandırılmaları konusunda rekabet otoriteleri arasında fikir birliği bulunmaktadır. Amerika Birleşik Devletleri'nin de içinde yer aldığı kimi ülkelerde ise para cezalarının yanı sıra şirketlerin yöneticileri hakkında hapis cezaları da gündeme gelebilmektedir.

Toplam refah üzerindeki olumsuz etkileri nedeniyle karteller, uluslararası örgütlerin de ilgi alanına girmektedir. Örneğin Ekonomik Kalkınma ve İşbirliği Örgütü (OECD), kartellerin tespitini ve kovuşturulmasını birincil politika hedeflerinden biri haline getirmiştir.(1) 4054 sayılı Kanun kapsamında Türkiye Cumhuriyeti sınırları içinde mal veya hizmet piyasalarında faaliyet gösteren oyuncuların bir karteğe taraf olduğunun Rekabet Kurulu tarafından tespit edilmesi durumunda da aynı Kanun'un 16. maddesi çerçevesinde kartel tarafı oyunculara bir önceki yıl elde edilen gayri safi gelirlerinin yüzde 10'una kadar idari para cezası uygulanmaktadır.

Kartellerin ciddi şekilde cezalandırılmaları, kartel taraflarının bu tür anlaşmaları gizlemesini de beraberinde getirmektedir. Rekabet otoritelerinin bu gizli anlaşmaları ortaya çıkarmak için kullandığı yöntemlerin başında ise "iş birliği/pişmanlık programları" gelmektedir. Anılan program kapsamında henüz Kurum tarafından bir inceleme başlatılmadan başvuru yapılabileceği gibi devam eden dosyalar bakımından da başvuru imkânı bulunmaktadır. Söz konusu programdan, yalnızca karteğe taraf olan teşebbüslerin ve bu teşebbüslerin yöneticileri ve çalışanları yararlanabilmektedir.

Bu çerçevede henüz Kurum tarafından bir inceleme başlatılmadan karteli ifşa eden ilk oyuncu her türlü cezai yaptırımdan muaf tutulmaktadır. Benzer şekilde, bir inceleme başlatılmış olmakla birlikte Kurumun

“
Amerika Birleşik
Devletleri'nin
de içinde yer
aldığı kimi
ülkelerde ise para
cezalarının yanı
sıra şirketlerin
yöneticileri
hakkında
hapis cezaları
da gündeme
gelebilmektedir.”

elinde kartel sonucuna ulaştıracak yeterli delil bulunmadığı durumlarda da başvuran ilk oyuncu tüm cezai yaptırımlardan muaf tutulmaktadır. Cezadan tam bağışıklığın sağlanmadığı durumlarda ise Kurum ile aktif iş birliği içinde bulunan teşebbüsler cezalarda çeşitli oranlarda indirimden yararlanabilmektedir. Hiçbir durumda iş birliği yapan teşebbüs diğer teşebbüslere göre dezavantajlı konuma düşmemektedir.

2009 yılından beri Kurum tarafından uygulanan iş birliği/pişmanlık programına son dönemde ilginin arttığını gözlemlemekteyiz. Rekabet mevzuatı çerçevesinde gerek gerçek kişiler, gerekse şirketler bakımından karşılaşılabilecek en ağır ceza, teşebbüsler arasında bir "kartel" kurulduğunun tespit edilmesi durumunda ortaya çıkmaktadır. Kartelin tespiti halinde her bir oyuncu için

uygulanacak ceza, bu oyuncunun bir önceki yıl toplam satışının yüzde 10'una karşılık gelebilir. Dolayısıyla oldukça yüksek bir idari para cezası ile karşı karşıya kalmak istemeyen kartel tarafı teşebbüslerin bu anlaşmalar hakkında -kartelin tarafları, süresi vs.- Kurumumuz ile aktif iş birliği içerisinde yer alması kendileri açısından ciddi kayıpların önüne geçecektir.

Kuruma yapılacak pişmanlık başvuruları için e-Devlet Kapısı altyapısı kullanılabilecektir. E-devlet Rekabet Kurumu başvuru portalına <https://www.turkiye.gov.tr/rekabet-kurumu> adresinden ulaşılabilir. Benzer şekilde www.rekabet.gov.tr internet adresi üzerindeki "Pişmanlık Başvuruları" sekmesi aracılığı ile de başvuruda bulunulabilir.

